HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

נטושים דבע"כ דכתיב [1] והשביעית תשמטנה ונטשתה (א) אפקעתא דמלכא רטושים דמדעתן דכתיב [2] אם על בנים רוטשה תנא [א] וכולם שמין להם כארים אהייא אילימא אשבויין השתא זריז ונשכר הוה מאי דאשבח מיבעיא אלא ארטושים והא מוציאין אותן מידו קתני אלא אנטושים למאן אילימא לרבנן הא אמרי מוציאין אותו מידו אי רבן שמעון בן גמליאל הא אמר שמעתי שהנטושים כשבויין ולא שבויין כשבויין דאין מוציאין אותן מידו ולא שבויין דאילו התם זריז ונשכר ואילו הכא שיימינן ליה כארים ומאי שנא מהא (ב) דתנן [ב] המוציא הוצאות על נכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא ואכל הרבה מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל הא לא דמיא אלא להא (ג) (דתנן) [ג] המוציא הוצאות על נכסי אשתו קטנה כמוציא על נכסי אחר דמי אלמא כיון דלא סמכא דעתיה תקינו ליה רבנן כי היכי דלא לפסדינהו הכא נמי תקינו ליה רבנן כי היכי דלא לפסדינהו וכולן שמין להם כארים וכולן לאיתויי מאי לאיתויי הא דאמר רב נחמן אמר שמואל שבוי שנשבה מורידין קרוב לנכסיו יצא לדעת אין מורידין קרוב לנכסיו ורב נחמן דידיה אמר [ד] בורח הרי הוא כשבוי בורח מחמת מאי אילימא מחמת כרגא היינו לדעת [ה] אלא בורח מחמת מרדין אמר רב יהודה אמר שמואל [ו] שבוי שנשבה והניח קמה לקצור ענבים לבצור תמרים לגדור זיתים למסוק בית דין יורדין לנכסיו ומעמידין אפוטרופוס וקוצר ובוצר וגודר ומוסק ואח"כ מורידין קרוב לנכסיו ולוקים אפוטרופא לעולם [ז] אפוטרופא לדיקנני לא מוקמינן: אמר רב הונא [ח] אין מורידין קטן לנכסי שבוי [ט] ולא קרוב לנכסי קטן [י] ולא קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן אין מורידין קטן לנכסי שבוי דלמא מפסיד להו ולא קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן באחי מאימא [ולא קרוב לנכסי קטן] כיון דלא מחי אתי לאחזוקי ביה (ד) אמר רבא שמע מיניה מדרב הונא [כ] אין מחזיקין בנכסי קטן ואפילו

רש"י

ה"ג נטושים על כרחן דכתיב והשביעית תשמטנה ונטשתה. היינו על כרחו: **אפקעתא דמלכא.** מלות המלך: **רטושים מדעתן דכתיב אם על בנים רוטשה.** היינו מדעתו ולא שביה דכתיב רישיה דקרא וקם שאון בעמך היו יראים שלא יבאו אויבים עליהם וכל מבצריך יושד יגלו בגולה מאליהן וישארו העיירות שודדין מאין איש כשוד שלמן בית ארבאל ביום מלחמה כשודדין הבאין למלחמה על ידי מארב על עם היושב בשלום שלא נזהרו בהם לברוח מפניהם ושודדים את הכל וכמוהו (ירמיה יג) הגלת יהודה כולה הגלת שלומים מתוך ישיבת שלום באין מחריב הגלם נבוכדנצר. בית ארבאל תרגם יהונתן בית מארב אע"ף למ"ד יתריס בו כמו (הושע ב) יענו את יזרעאל שהוא לשון זריעה ולא לשון עיר. ומדקא אמר יושד כשוד שלמן בית ארבאל מכלל דההוא יומא לאו בית ארבאל ביום מלחמה הוה אלא מורך בא בלבם והמה עוזבים אם על בנים והולכים להם מדאגת האויב שמא יבא עליהם: **רוטשה.** נעזבה: **וכולן.** מפ' לקמיה אהייא קאי וכללא לאתויי מאי: **שמין להם כארים.** אם יבאו הבעלים יטלו אלו בשבח קרקעות ופירות כמנהג אריסי המקום: **השתא זריז ונשכר הוי.** [א] ויטול הכל: **דאילו התם זריז ונשכר.** דכיון ששמעו בו שמת כי נחת לה אדעתא דכולהו פירי נחת אבל הכא דלא שמעו שמת לאו אדעתא דכולה נחית אלא ליטול כארים בכל שנה ושאר פירות יהו מונחין: **נכסי אשתו.** נכסי מלוג שהוא אוכל פירות והקרן שלה: **הוציא הרבה ואכל פירות קימעא.** קודם שמת או שגירשה: **הא לא דמיא.** תרוצא הוא. הא דנכסי שבויין להא דאשתו קטנה דמי: **קטנה.** שהיא יתומה שהשיאוה אמה ואחיה ואין קידושין תופסין בה מן התורה אלא מדברי סופרים לפיכך יוצאה במיאון בע"כ אם תמאן: **כמוציא על נכסי אחר דמי.** ואם הוציא ולא אכל כדי הוצאתו שמין לו כארים: **דלא סמכא דעתיה.** שיהא מוחזק בידו דדואג שמא תמאן בו: **תקינו ליה רבנן.** ליטול כארים: **כי היכי דלא ניפסדינהו.** שלא יקלקל הקרקעות לזורען תמיד ולא יעבוד ולא יעדור כרמים: **לאיתויי הא דרב נחמן.** בורח מחמת מרדין: **יצא לדעת אין מורידין.** דכיון שהיה ספוי בדעתו ולא נוהו בלכתו לירד לנכסיו ש"מ לא ניחא ליה: **בורח הרי הוא כשבוי.** שאין דעתו מיושבת עליו מחמת שהוא בהול: **מחמת כרגא.** שאין לו ממה לפרוע כסף גולגלתו למלך ובורח לפני בוא הזמן: **היינו יוצא לדעת.** שאין כאן בהלה: **מחמת מרדין.** שהרג את הנפש ופרסאי הורגין על שפיכות דמים כדאמרינן בבבא קמא (דף קיז.) מרדין היא רציחה בלשון פרסי וכן מפורש בשערים דרב האי גאון (שער מ): **מעמידין אפוטרופוס.** להכניס דבר המוכן ויהא שמור לבעלים ואח"כ מורידין קרוב להשביח וליטול כארים: **ולוקים אפוטרופוס לעולם.** שלא יטול כלום: **אפוטרופא לדיקנני לא מוקמינן.** אין בית דין טורחין לבקש אפוטרופוס לאנשים גדולים שנתמלא זקנם לפי שלא ימלאוהו. דבשלמא ליתמי איכא דשמע להו והוי אפוטרופוס לדבר מצוה אבל לדיקנני לא שמעי להו: **אין מורידין קטן לנכסי שבוי.** ואפילו הוא ראוי ליורשו דקא מפסיד להו ומוטב שיורידו להם איש נכרי: **ולא קרוב.** הראוי לירש בנכסי קטן לעשות ולאכול כדמסיים טעמיה דכיון דקטן לא ידע למחויי אתא האי קרוב לאחזוקי בהן ולומר לחלק ירושתו בא וטוב להם להוריד איש נכרי דלא מצי למטען בהו ירושה: **ולא קרוב מחמת קרוב לנכסי קטן.** כגון קטן שיש לו אח מאב ואותו אח מאב יש לו אח מאם דאיש נכרי הוא אצל קטן אין מורידין אותו אח מאם לנכסי קטן מחמת קורבת אחיו של זה שהוא אח של קטן דאתי לאחזוקי בהו לצורך אחיו ויאמר נכסים הללו של אחי מאמי הם שנפלו לו מאביו ואלו לחלקו באו: **באחי מאימא.** כדפרישית שזה אח מן האם לאחיו של קטן מן האב: **ש"מ מרב הונא.** דאמר אין מורידין קרוב לנכסי קטן שמא יחזיק בהם מחמת ירושה אבל אחר שאין לו טענת ירושה מורידין ולא חיישינן שמא יטעון אביו של קטן מכרם לי ואכלתים שני חזקה ש"מ אין מחזיקין בנכסי קטן אם לא אכל בפני האב שלש שנים אין שלש שנים שאכלן בפני הקטן חזקה: ואפי'

תוספות

וכולם שמין להם כארים. אנטושים דרשב"ג קאי כדמסיק פי' רש"י דבשבוי (א) ששמע שמתו אוכל כל הפירות ואם יבואו הבעלים קודם שיאכל הפירות יטול כשאר אריסין ויחזיר השאר ובנטושים דלא שמע שמת לא יאכל כל הפירות אלא שמין הפירות שיאכל כשאר אריסין למחצה לשליש ולרביע ולא יאכל כלום בחנם וקשה דמאי משני לעיל לירד ולמכור תנן ליסני לירד ולאכול תנן דהא אפילו לאכול בחנם אינו יורד ועוד מאי פריך בתר הכי אף בניהם כלל לא הא ודאי אין לו כלל אפילו למ"ד מורידין כיון שאין לו אלא כאריס נכרי ועוד מאי פריך מהמוציא הוצאות על נכסי אשתו דהתם יורד לאכול כל הפירות אבל הכא אינו יורד כי אם בתורת אריסות ותו דאמר שמואל לקמן שבוי שהניח קמה לקצור מעמידין אפוטרופוס וקוצר ובוצר ואח"כ מורידין קרוב לנכסיו ומעיקרא אמאי אין מורידין קרוב כיון שלא יאכל הפירות בחנם לכך נראה דודאי שכל הפירות אוכל בחנם ואם זבל וחרש וזרע ובעלים באו קודם שקצר יטול כארים שכר טרחו ועמלו ולר"ב וכן לת"ק אית להו שאין שמין כארים ולכך אין מורידין דלמא מפסיד להו לפי שירא שיבואו הבעלים קודם שיקצור ויאכל ולא יטול כלום ולא ישביח הקרקע אלא כל מה שימצא יאכל בחנם כדין קרוב היורד לנכסי שבוי והשתא פריך שפיר כיון שאוכל כל הפירות כשיבואו הבעלים קודם שילקט אמאי נוטל כארים טפי מהמוציא הוצאות על נכסי אשתו כו' והא דקאמר ואילו התם זריז ונשכר פי' כששמע הבעלים ממשמשים ובאין מניחין אותו לקדם ולתלוש אע"פ שהפירות ישוו הרבה מעמלו כיון שאם לא יקדם אין משלמין טרחו אבל הכא בנטושים אם באו בעלים אין מניחין אותו לתלוש כיון דלא מפסיד מידי דשיימי' להו כארים:

אמר שמואל שבוי שנשבה מורידין. וא"ת והאמרה שמואל חדא זימנא וי"ל דה"ק אף על גב דבשבוי מורידין יצא לדעת אין מורידין:

היינו לדעת. דמסתמא לא פליג אשמואל מדלא קאמר אף בורח או אף יוצא לדעת:

ש"מ מדרב הונא אין מחזיקין בנכסי קטן ואפי' הגדיל. פרש"י מדאמר רב הונא אין מורידין קרוב הא נכרי מורידין וקשה דבלא רב הונא כמה משניות יש שמעמידין אפוטרופוס לנכסי יתומים פרק הניזקין (גיטין דף נב.) מנהו ב"ד לא ישבע וע"ק היכי מוכח מדרב הונא דאין מחזיקין דלמא אי טוען שני חזקה מועיל והא דמורידין נכרי משום דליכא למיחש למידי דע"כ כיון דמורידין א"כ יש לו דעת לומר הבא עדים שלקחת מאבי והכי נמי יש לו לדעת ולמחות בסוף כל שלשה וכי

מסורת הש"ס

א) [לקמן קו. קט.], ב) כתובות עט:, ג) נ"ל דאמר ר"י אמר רב חסדא וכן הוא בכתובות פ. [ועי' תוס' יבמות קז. ד"ה דאי], ד) כתובות יז: [ע"ש בתוס'],

תורה אור השלם

1 וְהַשְּׁבִיעִת תִּשְׁמְטֶנָּה וּנְטַשְׁתָּהּ וְאָכְלוּ אֶבְיֹנֵי עַמֶּךָ וְיִתְרָם תֹּאכַל חַיַּת הַשָּׂדֶה כֵּן תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְזֵיתֶךָ: שמות כג יא

2 וְקָאם שָׁאוֹן בְּעַמֶּךָ וְכָל מִבְצָרֶיךָ יוּשַּׁד כְּשֹׁד שַׁלְמַן בֵּית אַרְבֵאל בְּיוֹם מִלְחָמָה אֵם עַל בָּנִים רֻטָּשָׁה: הושע י יד

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה וכולם וכו' דבשבוי ששמעו בו שמת וכו' ובנטושים דלא שמעו בו שמת לא:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה השתא כו' ויטול הכל. נ"ב עי' תוס' ד"ה וכולן (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' רפ"ה ס"ק ז):

מוסף רש"י

אפקעתא דמלכא. המלך ביטל מלזורעה (לקמן קו. עי"ש). **מה שהוציא.** אם גירשה (כתובות עט:). **אשתו קטנה.** יתומה שהשיאתה אמה ואחיה יכולה למאן, כמוציא על נכסי אחרדמי. ואם מיאנה בו שמין לו שבח שהשביח ונוטל כמשפט אריסי המדינה (שם פ.). **דלא ליפסדינהו.** שלא יכסיף ויקלקל הקרקעות ויאכל ולא ישביח, שדואג שמא תמאן, וכיון דשיימינן ליה כארים תו לא מפסיד להו, מימר אמר שמא לא תמאן ואם תמאן הרי אטול שבחי לפי עמלי (שם). **אין מחזיקין בנכסי קטן.** המחזיק בנכסי קטן ג' שנים, אינה חזקה, דהאי דלא מיחה משום דקטן הוא (שם יז:).

עין משפט נר מצוה

נד א מיי' פ"ז מהלכות נחלות הל' ה סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רפה סעיף ב וע"ש:

נה ב מיי' פכ"ג מהל' אישות הל' ח סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' פח סעיף ז:

נו ג מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף י:

נז ד ה מיי' פ"ז מהלכות נחלות הל' ה סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רפה סעיף ב:

נח ו מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעיף ג:

נט ז מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ב:

ס ח ט י מיי' שם פ"ח הל' א ב סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רפה סעיף ו:

סא כ מיי' פי"ד מהל' טוען ונטען הל' ז סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קמט סעיף יט:

רבינו חננאל

תנא וכולן שמין להן כארים. אוקימנא כרשב"ג דאמר שמעתי שהנטושין כשבויין. וסבר האי תנא כשבויין ולא שבויין כשבויין שאם תפשו דאין מוציאין מידם ולא שבויין דאלו גבי שבויין אם קדם ותלש ואכל הרי זה זריז ונשכר ואלו גבי נטושין שמין להן כארים. ואקשינן מאי שנא מהא דתנן המוציא הוצאות בנכסי אשתו הוציא הרבה ואכל קימעא מה שהוציא הוציא ומה שאכל אכל וכו' אסיק' תיקנו להן רבנן לשום להן כארים כי היכי דלא ניפסדינהו לנכסי. ודייק' וכולן לאתויי שבוי שנשבה שמורידין קרוב לנכסיו. יצא לדעת אין מורידין קרוב לנכסיו מאי טעמא דאמרי' מכדי לדעת יצא היה לו להוריד קרוביו לנכסיו כיון שלא הוריד הוא גם אנו אין מורידין אבל הבורח מחמת מרדין כלומר הבורח מחמת נפשות מורידין קרוב לנכסיו דאמרי' מחמת טירדה הוא דלא הורידם וקיימא לן כשמואל דהא רב נחמן קאי כותיה הלכך במקרקעי מורידין קרוב לנכסי נטושין וכששמעו בהן שמתו מורידין אפילו (א) לנכסי נטושין. ומטלטלי אם תפשו אין מוציאין מידם ואם לא תפשו מפקידין אותן ביד נאמנין. (ב) ואם נראין הדברים שמתו אע"פ שאין עדות ברורה במיתתן נותנין אותן ליורשין. פי' אפוטרופא לדיקנני כלומר לאדם גדול בעל זקן אין מעמידין לו אפוטרופוס. וקיימא לן כשמואל דאמר מורידין קרוב לנכסי שבוי דהא רב הונא דתלמיד רב הוא אמר אין מורידין (קרוב) [קטן] לנכסי שבוי דלמא מפסיד להו ולא קרוב לנכסי קטן הא גדול ואפי' קרוב בנכסי שבוי

א) נראה דצ"ל אפילו לנכסי רטושין ועי' בש"מ כאן מש"כ בשם הרא"ש ז"ל.

ב) נראה דר"ל כגון שטבעו במים שאין להם סוף וכיוצא בו ועי' ברמב"ם ובש"ע ח"מ ס"ס רפד.